

VÂNĂTOAREA ȘI DREPTUL DE VÂNĂTOARE ÎN BUCOVINA (1786–1900)

OVIDIU BĂTĂ

Dreptul de vânătoare și reglementarea ei constituie axa oricărei acțiuni în domeniul vânătoarei și ele oglindesc existența, extinderea și importanța acesteia și, totodată, sensul și spiritul unei epoci.

Vânătoarea a reprezentat întotdeauna nu numai un agreement, dar și o valoare economică, carnea unor specii fiind valorificată alimentară iar blănurile vestimentară.

Data fiind întinderea considerabilă a pădurilor naturale și cu structuri diversificate pe pământul românesc de-a lungul timpului, întindere mult mai mare decât cea de astăzi, când agricultura era aproape inexistentă și populația relativ rară, ne putem ușor închipui bogăția de vânat, din toate speciile, ce le caracteriza.

Abundența vânatului, cu păr și cu pene, în Moldova a fost confirmată de o serie de mărturii ale unor călători străini din secolele XVI–XVIII. Străbătând Moldova la începutul secolului al XVIII-lea, suedezul H. Weismantell consemnează: „În toată această țară este un belșug nemaiauzit de tot soiul de sălbătăciuni: elani, cerbi, căprioare, urși și mistreți umblă prin țară ca turmele de oi; sunt, de asemenea, foarte multe dropii, potârniche, găinușe de câmp și de mesteacăn, rațe, găște, becaține și alte păsări, dar oamenii nu prea le vânează sau prind; dacă ar avea chef, locuitorii ar putea să se hrănească numai cu vânat”¹.

În *Descrierea Moldovei*, Dimitrie Cantemir pomenește, fără a face „o povestire lungă”, de „turmele de cerbi, căprioare, capre, vulpi, râși și lupi care rătăcesc încoace și încolo prin păduri”². Aduagă apoi: „Las la o parte celelalte viețuitoare sălbatice ce se găsesc în pădurile noastre, râși, jderi (nu aceia care de obicei se zic samuri) și vulpi etc. ale căror blăni servesc mai cu samă să ne apere de frig”³.

¹ N. Iorga, *O nouă descriere a Moldovei în secolul al XVIII-lea de un Suedez*, în „Revista istorică”, XVI (1930), p. 26.

² Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Traducere după originalul latinesc la 200 de ani de la moartea autorului (21 August 1723) de Dr. Giorge Pascu, București, Editura „Cartea Românească”, 1923, p. 48.

³ *Ibidem*, p. 51.

Dreptul de a vâna oriunde și oricând aparținea celor care stăpâneau pământul – Domnul, mării dregători, boierii, reprezentanții mănăstirilor, moșnenii și răzeșii. Nu se putea vâna și pescui în braniști, locuri special oprite pentru vânatoare și pescuit, pentru fân și pentru lemne, decât cu învoiala expresă a stăpânului braniștei – Domn, mănăstire, boier –, contravenienții fiind aspru pedepsiți.

Informații despre vânătorile domnești din Moldova aflăm tot din *Descrierea Moldovei*. În mod obișnuit, se organizau patru vânători domnești pe an – „S-au rezervat numai patru timpuri pe an și anume acele care precedă posturile bisericii orientale, în care toate păturile țării, boieri, militari, nobili, cetățeni și negustori trebuie să se intereseze de vânatoarea Domnului. În acele zile se strâng câteva mii de țărani din satele vecine cu porunca de a intra în păduri și de a stâmi fiarele”⁴. Zelul gonașilor era răsplătit de Domn cu o anume recompensă pentru fiecare animal sălbatic: „Cine a prins un iepure capătă douăzeci și cinci de aspri bacșiș; cine a prins o vulpe, șezeci; un mistreț se plătește cu un imperial, un urs cu un galbăn, o căprioară cu obzeci de aspri. După ce s-a mântuit vânatoarea, animalele curate, care sunt bune de mâncat, parte sunt duse la bucătăria Domnului, parte se împart între boeri ori între șefi militari; cele necurate, vulpi, lupi, mâți sălbatice, hylaces și alte vietăți de acest fel care se găsesc în munții Moldovei, se dau la peichi, adică servitorilor Domnului, care din pieile lor nu puțin câștig își procură”⁵.

Rudolf Sperlbauer, inspector și consilier silvic la Direcțiunea c.c. a pădurilor și domeniilor din Viena, afirmă că „Despre starea vânatului în Bucovina și despre dezvoltarea vânatoarei n-avem din timpuri trecute documente scrise și numai tradițiunea ni dă asupra acestui subiect oareșicare deslușire. Pe timpul ocupațiunei prin Austria (1775), vânatoarea era, ca și azi încă în Moldova limitrofă, liberă”⁶.

În memoriul din 1775 al administratorului militar al Bucovinei, general-maior Gabriel baron Splény von Mihálydy, referitor la vânatoare găsim consemnat: „**Vânatoarea.** În aceste păduri există aproape peste tot, ca sălbătăciuni, destule căprioare, iepuri, lupi, vulpi și jderi; cerbii, caprele negre și mistreții sunt ceva mai rari; urșii, herminele și pisicile sălbatice se găsesc numai ici-colea. În prezent, țăranul, cu excepția ciobanilor, practică foarte puțin vânatoarea”⁷.

La aproape 30 de ani după Splény, în 1803, Ion Budai-Deleanu menționa că: „Vânatul, care băjbăia la început pretutindeni, acum s-a rărit; el s-a împușinat mult prin vânatoarea liberă a țăranilor și militarilor, a fost nimicit prin cuptoarele de

⁴ *Ibidem*, p. 121.

⁵ *Ibidem*.

⁶ R. Sperlbauer, *Vânatul și pescăritul*, în A. Zachar, E. Guzman, R. Sperlbauer, C. Homiuca, I. Cupareno, *Die Entwicklung der Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrien sowie der Jagd und Fischerei im Herzogthum Bukowina seit dem Jahre 1848*, Wien, Commissionsverlag Moritz Perles, 1901, p. 233.

⁷ Gabriel Splény von Mihálydy, *Descrierea districtului bucovinean*, în *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici. Prefată de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române

potasă construite în toate pădurile și prin câteva ierni foarte aspre ce au urmat una după alta; la târg, rar se găsește de vânzare”⁸.

Sub administrația austriacă, epoca se caracterizează prin creșterea interesului pentru vânătoare, prin apariția primelor dispoziții, pozitive, referitoare la susținerea vânatului, precum și prin înțelegerea importanței economice a vânătoarei. Începe o epocă de dezvoltare care a putut crea temelia pentru primele începuturi ale unei economii raționale de vânătoare. Odată cu dezvoltarea înțelegerii pentru însemnătatea acesteia, sporește, proporțional, și numărul dispozițiilor privitoare la vânătoare.

Prin *Patentul împărătesc din 13 aprilie 1786*⁹ (vezi Anexa), se promulgă un regulament de vânat – cunoscut ca *Rânduiala/Pravila de Vânătoare* –, dat în 28 februarie 1786 de împăratul Iosif II. A fost primul regulament de vânătoare aplicat în Bucovina și a reglementat întreaga viață a vânătoarei de atunci. Această *Rânduială* a servit ca directivă generală până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a îndrumat stări de lucruri mai bune, care au pătruns succesiv în rândul populației.

Regulamentul s-a dat, „cu privire la vânătoare”, pe de o parte pentru a susține „proprietarilor de vânătorii justa usare a dreptului lor”, pe de altă parte spre „a asigura culturii publice de pământuri fructele muncii sale contra chefului întrecut de vânat”.

Principial, au fost decisive la întocmirea acestui regulament, următoarele puncte de vedere esențiale:

1. Proprietarul unui teren de vânat nu avea voie să vâneze pe un teren de vânătoare străin.

2. Sub vânătoare trebuia să se înțeleagă numai vânătoarea animalelor utile – cerbi, căprioare, mistreți, jderi, cocoși de munte, găinușe sălbatice, potârniche, păsări de baltă etc. Vânătoarea asupra vânatului stricător și răpitor – mistreți, urși, vulpi, lupi, râși, vulturi, uli, buhe etc. – era permisă tuturor, oriunde, oricând și oricum.

3. Pentru prima dată, se recunoaștea importanța economică a vânătoarei, în contrast cu slaba considerare acordată până atunci. Orașele și târgurile erau obligate să vândă sau să dea în arendă dreptul de vânătoare celui care oferea mai mult.

4. Țăranii și orășenii nu puteau cumpăra sau lua în arendă vreun drept la vânătoare – pe principiul că „astfel li s-ar da numai ocazia să-și neglijeze gospodăritul și meseria”.

⁸ Ion Budai-Deleanu, *Scurte observații asupra Bucovinei*, în *Bucovina în primele descrieri...*, p. 379.

⁹ Eugen Simiginowicz, *Manualul Administrațiunii comunale pentru Ducatul Bucovinei*, Edat de Comitetul țării al ducatului Bucovinei, Cernăuți, în Editura comitetului provincial bucovinean, 1902, p. 979–985

5. Pentru prima dată se exprima dreptul la despăgubire pentru pagubele cauzate de vânat, la cereale, la vii și grădini și se prescria exact procedura respectivă.

6. Curios este că nu se stabileau timpuri de ocrotire a vânatului. Se prevedea numai principiul că în semănături, pe terenuri clădite, în vii, înainte de cules, vânatoarea era oprită atât proprietarului vânătoarei cât și vânătorului și aceasta sub sancțiunea amenzii de 25 de galbeni proprietarului vânătoarei, iar vânătorului sub sancțiunea pedepsei de trei zile închisoare.

7. Pentru apărarea vânătoarei, autoritățile erau obligate să împiedice braconajul.

8. Împușcarea fără îndreptățire a vânatului se considera furt. Braconierii care făceau comerț cu vânatul erau predați instanțelor penale. Braconierilor neprofesioniști și celor care împușcau numai specii mai mici de vânat li se aplica o pedeapsă corporală. Tăinuitorul se pedepsea ca și braconierul.

Mișcările din 1848 au avut și în Bucovina influență asupra vânatului, până în 1850 exterminându-se, cu desconsiderarea tuturor prescripțiilor, în mod barbar, mai ales vânatul util.

Se impunea deci o reglementare a raporturilor în exercitarea vânătoarei, reglementare care se efectuase mai înainte pentru toate țările coroanei. S-a emis astfel *Patentul împărătesc din 7 martie 1849*¹⁰, prin care se reglementa exercitarea dreptului de vânat, și ordonanțe ministeriale ulterioare, respectiv *Ordinațiunea Ministerului de Interne*¹¹, din 15 decembrie 1852 și *Ordinațiunea Ministerului de Interne*, din 14 iulie 1859 – prin care au fost completate prevederile de această natură mai vechi, cu îndrumări referitoare la cele necesare pentru scutirea agriculturii contra pagubelor pricinuite de sălbătăciuni și contra practicării excesive a vânătoarei, pentru apărarea împotriva braconeriei. Patentul desființa dreptul de vânat pe pământ străin, clăcile de vânatoare și alte prestări în acest scop.

În legătură cu acestea, a fost emisă și *Patenta regală de arme/Ordinul de arme*¹², din 24 octombrie 1852, cu privire la purtarea armelor de vânat. Permisele de arme se eliberau, contra cost, pe durata unui an – amatorilor de vânatoare (10 florini), pentru paza culturilor și apărarea locuințelor izolate (2 florini). Personalului silvic și comunelor, spre apărare contra animalelor sălbatice (urși, lupi, vulpi), permisele se eliberau gratuit.

În ceea ce privește armele, populația indigenă folosea, încă din vechime, puști cu țevi netede. Carabinele și muschetele cu glonț erau rare. Înainte de 1848, pușca cu percuție înlocuise pușca cu cremene, care nu permitea o utilizare eficientă la vânatoare. De prin 1868 s-a introdus pușca „Lefauchaux” (cu percuție laterală)

¹⁰ *Ibidem*, p. 974–976.

¹¹ *Ibidem*, p. 976–979.

¹² Otto Witting, *Istoria dreptului de vânatoare în Transilvania*, Academia Română, „Studii și Cercetări”, XXVI

apoi „Lancaster”¹³, arme care se găseau chiar și în cele mai îndepărtate așezări de prin munți.

La 2 ianuarie 1854 este emisă *Ordinațiunea Ministerelor de Interne și de Justiție*¹⁴, relativă la admiterea jurării personalului pentru paza pădurilor și a vânatului.

Pentru „spornica ocrotire a vânătoarei contra atacurilor ilegale, îndeosebi contra braconierilor și a furilor de sălbătăcimi”, se ordona ca personalul pentru serviciul de pază al vânătoarei să depună jurământ pentru serviciul păzirii pădurii și vânatului.

Formula de jurământ

*Jur de a păzi și ocroti vânătoarea încredințată pazei mele cu cea mai mare grijă și credință, de a denunța, fără considerare personală, pe toți aceia care vor căuta să o dăuneze în vreun mod sau au dăunat-o efectiv, fiind trebuință de a sechestra în mod legal sau de a aresta, de a nu pârî sau bănuî pe un nevinovat pe fals, de a împiedica, după putință, orice daună și de a denunța și taxa dăunărilor pricinuite după optima mea știință și cunoștință și de a reclama îndemnisarea acestora pe cale legală, de a nu mă sustrage niciodată obligațiunilor impuse mie fără știrea și consimțirea prepozițiilor mei sau fără a fi inevitabil împiedicat, de a da socoteală oricând asupra averii încredințate mie. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*¹⁵

Personalul jurat era considerat și ca gardă/strajă publică, cu toate drepturile conferite prin legi: „Pentru a fi cunoscut și considerat de strajă publică, el va purta în serviciu veșmântul prescris sau se va da de cunoscut cel puțin printr-un chipiu caracteristic, care s-a adus la cunoștința publică a districtului sau printr-o asemenea legătură la braț”¹⁶.

La 1 iulie 1857, apare *Ordinul Ministerelor de Interne și de Justiție*¹⁷, care se referea la noile cerințe necesare depunerii jurământului pentru serviciul silvicului și de vânat. Ordinul prevedea că „La depunerea jurământului pentru împlinirea datorințelor legale cu serviciul de apărare a pădurilor și a vânătoriei se vor admite de către dregătoriile politice numai persoanele care vor avea purtare nepătată.” Se mai cerea, în special, ca respectivii candidați „să fi făcut cu succes bun examenul prescris în privința persoanelor subsidiare pentru păduri, apărare și trebile tehnice sau să fie împlinită etatea de 20 de ani”. Celor admiși li se dădea o adeverință în scris despre aceasta, adeverință care servea pentru legitimare. Dregătoriile politice trebuiau să țină registre cu evidența tuturor persoanelor care au depus jurământul.

¹³ R. Sperlbauer, *op. cit.*, p. 236.

¹⁴ Eugen Simiginowicz, *op. cit.*, p. 988.

¹⁵ *Ibidem*, p. 990.

¹⁶ *Patentul împărătesc din 3 decembrie 1852/Legea silvică*, Foaia Legilor Imperiale Nr. 250, § 54.

¹⁷ Eugen S

În anul 1874 s-a legiferat, pentru prima dată în Bucovina, stabilirea epocilor de oprire a vânătoarei, respectiv prin *Legea provincială din 20 decembrie 1874*¹⁸, despre timpul de cruțare pentru sălbătăcimii. Legea stabilea perioada în care vânătoarea pentru diferite tipuri de vânat era prohibită.

Primul paragraf al acestei legi s-a modificat succesiv prin *Legea din 1 iunie 1886*, cu vigoare pentru ducatul Bucovinei, și prin *Legea din 6 februarie 1891*, prin care s-au schimbat unele dispoziții ale legii anterioare.

Paragraful 1 prevedea: „Următoarele soiuri de sălbătăciune în timpurile mai jos arătate nu este iertat nici a le prinde, nici a le ucide:

1. Cerbul bărbătesc – de la 1 noiembrie până la 1 iulie.
2. Căprioara – de la 15 ianuarie până la 1 iulie.
3. Cerboica precum și puiul de cerb – tot anul.
4. Iepurele – de la 15 ianuarie până la 15 septembrie.
5. Cucoșul sălbatic (cucoșul de munte sau tătarul) și cucoșul de pădure – de la 1 iunie la 1 octombrie.
6. Găina sălbatică (găina de munte sau tătara) și găina de pădure – tot anul.
7. Găinușa – de la 15 ianuarie până la 15 septembrie.
8. Pățurnichea – de la 1 decembrie până la 1 septembrie.
9. Rața sălbatică, sitarul de priloage și becasinul – de la 15 aprilie până la 15 iulie.
10. Sitarul de pădure – de la 15 aprilie până la 15 septembrie.
11. Prepelița – de la 1 aprilie până la 15 august.
12. Dropia – de la 1 aprilie până la 1 august”.

Paragraful 1 al Legii din 1886 enumera 17 feluri de vânat, cel al Legii din 1891 numai 12 feluri. Erau diferențe și în ceea ce privea perioada de interdicție.

Legea interzicea prinderea sălbătăciunilor în lațuri, capcane ș.a., precum și distrugerea ouălor. În cazul înmulțirii peste măsură a sălbătăciunilor, care „deveneau dăunătoare culturai”, Guvernul țării putea dispune o împușcare a acestuia și în perioada interdicției.

Încălcarea prevederilor acestei legi se pedepsea cu amendă în bani de la 5 până la 25 de florini, care putea crește la 50 de florini „dacă prin împușcarea unei mulțimi mai mari de sălbătăcimii sau prin repețire s-a făcut daună însemnată mulțimei normale a sălbătăcimii”. Bani din amenzi și cei strânși din vânzarea vânatului confiscat „curg în fondul săracilor acelor comune unde s-a descoperit călcarea legii”. Amendă se putea prefăce în „pedeapsă de libertate” – 5 florini o zi de arest.

Prin *Legea țării din 2 mai 1886*¹⁹, valabilă pentru Bucovina, s-au introdus bilete de vânătoare. Exercițarea dreptului de vânat în Ducatul Bucovinei era permisă numai posesorului unui bilet de vânat, cu valabilitate pe întreg anul de

¹⁸ *Ibidem*, p. 993–995.

¹⁹ *Ibidem*,

vânătoare (1 aprilie – 31 martie) și numai pentru persoana pe al cărei nume era făcut și care plătea o taxă de 5 florini.

Cu eliberarea biletului era însărcinată dregătoria politică de primă instanță din ținutul solicitantului. Bilete de vânat se puteau da și la străini, celor care nu locuiau în Bucovina. Nu se eliberau bilete de vânat minorilor sub 20 de ani, bețivilor, bolnavilor mintali, criminalilor, hoților, săracilor, celor care nu aveau permis pentru arme de foc, contravenienților la legea ocrotirii vânatului etc.

Jandarmeria c.c., organele de siguranță comunală, personalul de vânătoare jurat și paza pădurilor jurată trebuiau să vegheze la respectarea dispozițiilor.

Pentru o serie de nereguli, pedeapsa era între 5 și 20 de florini, în caz de repetare de 50 de florini. Pedeapsa se putea înlocui cu închisoarea, respectiv pentru 5 florini câte o zi de închisoare. Taxa plătită pentru biletul de vânat și banii de pedeapsă intrau în fondul pentru cultura țării. După mai mulți ani de aplicare, biletele de vânat aduceau fondului de cultură un venit anual de 1 730 de florini²⁰.

Prin *Emisul președintelui țării al Bucovinei*, nr. 8 601, din 28 iunie 1888, s-au introdus atestate de licență pentru negoțul cu vânat²¹ în piețele și târgurile din Bucovina.

Pe la începutul anilor 1870, pădurile de pe moșia Rădăuți a Fondului bisericesc erau teritoriul cu cel mai bogat vânat, în special cerbi. Dreptul de vânătoare în aceste păduri, în unele părți ale localităților Marginea, Fürstenthal și Solca a fost, până în anul 1878, arendat. Dovedindu-se inoportună arendarea – „datorită modestelor despăgubiri” – s-a introdus „căutarea vânatului în aceste revire silvice în regia Fondului”²².

La sfârșitul anului 1895, statistica oficială de vânătoare înregistra, în Bucovina, 586 de terenuri de vânătoare, cu suprafețe cuprinse între 115 și peste 1 150 ha²³.

Începuturile organizării activității vânătoarești în Bucovina s-au materializat prin constituirea de asociații²⁴ și societăți de vânătoare locale.

Prima asociație de vânătoare a fost înființată la Cernăuți, în 1825 – Asociația vânătorilor din Cernăuți (*Der Schützen-Verein in Czernowitz*) –, sub protectoratul Înălțimii Sale Arhiducele Karl-Ludwig, cu 108 membri. Averele asociației consta în imobile și mobile iar capitalul de bază era de 22 000 de florini.

A urmat, în 1868, Asociația vânătorilor din Câmpulung Moldovenesc (*Der Schützen-Verein in Kimpolung*), cu 30 de membri și fără capital.

²⁰ R. Sperlbauer, *op. cit.*, p. 236.

²¹ *Ibidem*, p. 235.

²² *Ibidem*, p. 237.

²³ *Ibidem*, p. 236.

²⁴ *Hauptbericht und Statistik über das Herzogthum Bukowina für die Periode vom Jahre 1862–1871*, Herausgegeben von der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer, Lemberg, Selbstverlag der Handelskammer

Asociația vânătorilor din Rădăuți (*Der Schützen-Verein in Radautz*) a fost fondată în anul 1871, cu 130 de membri. Averea asociației consta din imobile și mobile. Capitalul asociației era de 5 000 de florini.

În 1883, la Cernăuți a fost înființată Societatea pentru Ocrotirea Vânatului din Bucovina (*Jagdschutzenverein*)²⁵.

În lucrarea *Die Bukowina* se menționează că „În fiecare toamnă se organizau mari vânători la cerbi în Bucovina, la care participau mari personalități din țări îndepărtate – Germania, Anglia – și, pe drept cuvânt, vânătoarea la cerbi în Bucovina poate fi considerată ca una dintre cele mai frumoase din Europa, aceasta datorită faptului că cerbii de aici întrec mult, ca talie, greutate și forma minunată a coarnelor, cerbii crescuți artificial în grădinile zoologice din provinciile vestice”²⁶.

După cum arăta și Eugen Botezat, Bucovina era considerată de renumiți vânători ca „cea mai frumoasă țară a cerbilor din lume”. Lucrul acesta era menționat în reviste de specialitate germane ca „Wild und Hunt”, „Deutsche Jagd” etc., în care se aduceau „cele mai mari elogii la podoaba coarnelor cerbului din Bucovina”²⁷. Dezvoltarea deosebită a coarnelor la cerbi – până la 12 kg greutate – era pusă pe seama „raporturilor favorabile de nutrimenți”²⁸.

Până la sfârșitul secolului al XIX-lea, ocoalele cele mai renumite în cerbi erau: Solca, Codrul Voievodesei, Marginea, Putna, Frasin, Vatra Moldoviței și Argel²⁹.

Dovadă a acestor realități, menționăm că însăși împăratul Franz Iosif I, cunoscut ca vânător pasionat, a participat, cu ocazia vizitelor pe care le-a făcut în Bucovina, la vânătorile organizate în pădurile din zona Rădăuților.

Franz Iosif I a vizitat Rădăuțiul în 23–27 octombrie 1851, în 1–3 iulie 1855 și în 17 septembrie 1880, când a fost încartiruit în casa cu nr. 3 din Str. Eudoxiu Hurmuzachi.

În toamna anului 1851, la 22 octombrie, a ajuns la Rădăuți, Franz von Raymond, ca să pregătească încartiruirea pentru împărat și suită. Împăratul Franz Iosif I a sosit la Rădăuți în 23 octombrie 1851, însoțit de inspectorul Hergheliei, general de cavalerie conte Heinrich de Hardegg, pentru o vizită de 4 zile.

Despre șederea împăratului la Rădăuți au relatat, la vremea respectivă, două reportaje publicate în ziarul oficial „Wiener Zeitung”, din 4 noiembrie 1851. Acestea sunt³⁰:

„Rădăuți, 26 octombrie. Maiestatea Sa a vânat în pădurile de la Rădăuți în zilele de 24, 25 și 26. În afară de suita Maiestății Sale, au mai participat

²⁵ www.agvps.ro/istoria_organizarii.php

²⁶ *Die Bukowina. Eine allgemeine Heimatkunde*, [...], Czernowitz, Selbstverlag, 1899, p. 107–108.

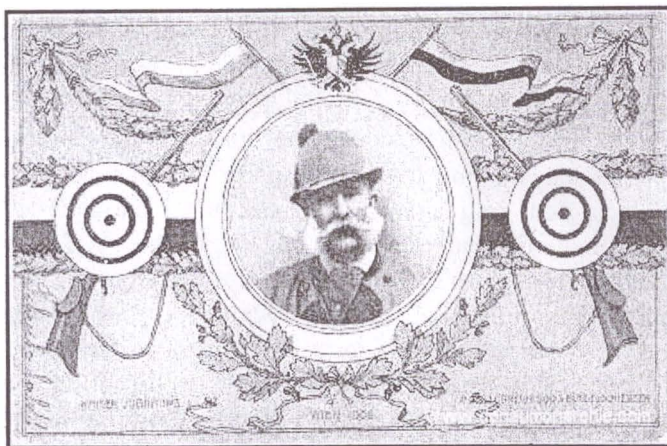
²⁷ E. Botezat, *Potențialul cerbilor din pădurile Fondului bisericesc din Bucovina*, în „Bucovina forestieră”, Cernăuți, 1943, p. 213.

²⁸ R. Sperlbauer, *op. cit.*, p. 240.

²⁹ Radu Ichim, *Istoria pădurilor și silviculturii din Bucovina*, București, Editura Ceres, 1988, p. 89.

³⁰ Franz Wiszniewski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, München, 2. Auflage 1988, Verlag „Der

gubernatorul și comandantul armatei din Galiția, gubernatorul Transilvaniei, prințul Schwarzenberg, contele Hardegg – care a condus personal vânătoarea – și trei mari proprietari din Bucovina.”

Împăratul Franz Josef I, în ținută de vânător (1908).

Sursa: www.donaumonarchie.com

„Cernăuți, 27 octombrie. Maiestatea Sa împăratul și-a continuat călătoria de la Cernăuți, ora 6 dimineața, la Rădăuți. [...] Maiestatea Sa era însoțit, în afară de suită, de către Excelența Sa gubernatorul conte Goluchowski, Il-Sa prințul Schwarzenberg, guvernator civil și militar al Transilvaniei, Il-Sa prințul Edmund Schwarzenberg, comandantul Armatei 4 și Excelența Sa contele Hardegg, general de cavalerie și inspector la Herghelia militară. După sosirea la Rădăuți, Maiestatea Sa a vizitat Herghelia și a luat apoi masa. Seara, a fost un spectacol cu dansuri și cântece, cu acompaniament instrumental, ale diferitelor naționalități din Bucovina, pe care Maiestatea Sa a binevoit să le aprecieze foarte mult. În 24, 25 și 26 s-au organizat vânători magnifice la munte. Nobilimea și clerul erau invitați la masă în fiecare zi. [...] La Rădăuți, ca și mai înainte la Cernăuți și la Sniatyn, Maiestatea Sa a binevoit să-și exprime toată satisfacția în legătură cu șederea în Bucovina.”

Cuvintele rostite de împărat –,„Die Bukowina ist ein schönes Land und hat gute Menschen”/,„Bucovina este o țară frumoasă și are oameni buni”– au trezit un entuziasm general.

Cea de a doua vizită a împăratului a fost în vara anului 1855: „La 1 iulie 1855, ora 10 dimineața, a sosit la Rădăuți împăratul Francisc Iosif I venind de la Cernăuți, unde sosise în ajun. [...] După-masă, a plecat la vânătoare la Hardeggtal (Codrul Voievodesei) de unde s-a întors la ora 10 seara. La 2 iulie [...] împăratul a inspectat Secția II a Hergheliei, plecând apoi la vânătoare la Codrul Voievodesei, unde a răpus un cerb «de mărime excepțională». Coarnele lui, cu 10 raze, se mai păstrează în vila imperială de la Bad Ischl în Salzkammergut După vânătoare,

Împăratul a oferit o masă la care au participat toți înalții oaspeți participanți la vânătoare. La 3 iulie a mai participat la o vânătoare la Codrul Voievodesei”³¹.

În 11 februarie 1853, cei doi primari ai Rădăuțiului – Wenzel Hofmann (comuna germană) și Vasile Ilasciuc (comuna moldovenească) – s-au adresat Administrației provizorii a Bucovinei cu rugămintea de a aproba orașului o emblemă proprie. Cererea era însoțită de un desen și de o descriere a emblemei. Scutul emblemei era împărțit în patru. În diviziunea a treia, cu fond auriu, apare un cerb în goană – semn că Majestatea Sa apostolică a fericit târgul Rădăuți cu prezența sa preainaltă, s-a milostivit să ia parte la vânătorile organizate și s-a îndurat să acorde târgului grația preainaltă de a fi înălțat la rangul de oraș.

În urma propunerii făcute de Ministerul de Interne, la 26 octombrie 1853, emblema acordată orașului arăta astfel: pe un scut albastru, împărțit în două printr-o panglică negru-galben, se văd, în partea de sus un cerb cu coarne de aur, alergând spre dreapta, iar în partea de jos o iapă murgă, întoarsă spre dreapta cu un mânz orientat în direcția opusă, pe pământ verde, având în dreapta și în stânga, sprijiniți de marginile scutului, câte un snop de grâu. Scutul avea o ramă de aur cu ornamentații³².

Și un alt membru al familiei regale, arhiducele Rudolf de Austria, în timpul călătoriei sale în Bucovina – „La 9 iulie 1887 a sosit la Rădăuți prințul moștenitor austro-ungar arhiducele Rudolf, a vizitat, printre altele, Herghelia și a plecat a doua zi dimineața la Lucina prin Câmpulung”³³ – a participat la partide de vânătoare, ocazie cu care „a împușcat, și anume pe Muntele Lucina, din o colibă, doi vulturi negri”³⁴.

Înceiem această parte a studiului nostru cu aprecierile lui de R. Sperlbauer referitoare la vânatul și vânătoarea din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea: „Dacă aruncăm o privire retrospectivă asupra raporturilor vânătoarești ale Bucovinei, nu putem nega că Bucovina cuprinde în sine încă o bogată comoară de atracții vânătoarești, că vânătoarea însă pretinde de la vânător jertfe de osteneți și greutate, pe care numai puțini oameni le pot aduce, iar pe de altă parte nu trebuie de tăgăduit că problema vânatului în această țară recere ca atare încă în multe privințe o perfecționare vânătoarească și că pluralitatea personalului vânătoarec are lipsă de o perfecționare corespunzătoare, spre a putea apoi întrebuița cunoștințele și experiențele sale pentru vânătoare în mod complet și rodnic”³⁵.

Publicăm, în Anexă, *Patentul împărătesc din 13 aprilie 1786*, urmând ca celelalte documente principale citate în text să le prezentăm într-un număr viitor al revistei „Analale Bucovinei”.

³¹ *Ibidem*, p. 32.

³² *Ibidem*, p. 31.

³³ *Ibidem*, p. 34.

³⁴ R. Sperlbauer, *op. cit.*, p. 242.

³⁵ *Ibidem*,

A N E X A

Patentul împărătesc din 13 aprilie 1786

Regulamentele de vânat din 1728 și 1743 s-au modificat deja, prin diferite regulamente următoare, în multe privințe și nu mai sunt corespunzătoare actualelor noțiuni de drepturi de proprietăți.

Ne simțim deci înduplecați, de a deroga prin aceasta toate regulamentele tranzitorii emise în privința vânătoriei și de a cuprinde în prezenta lege toate celea ce va putea fi potrivit pe de o parte de a susține proprietarilor de vânătorii justa uzare a dreptului lor, pe de altă parte însă de a asigura culturai publice de pământuri fructele muncii sale contra chefului întrecut în vânat.

Toți supușii noștri precum și toți proprietarii de vânătorii vor observa deci exact prezenta ordinațiune, nevoind noi să facem pe viitor vreo deosebire între domeniul nostru de vânat și dreptul de vânat al proprietarilor privați.

§ 1.

Proprietarul unei vânătoare este îndreptățit de a îngriji, în districtele lor de vânat, toate soiurile de sălbăticiime cu răcitură și esle de fân sau de a o hrăni de alta cu orice fel de nutriment. Lor le va sta liber de a prinde sau împușca sălbăticiimea drept proprietate a lor ca și fiecare animal domestic, crescut la o economie, în orice etate, mărime sau greutate, la orice timp precum le va fi cu voia și a o întrebuința pentru propriul consum sau a o vinde.

§ 2.

Fiecare proprietar al unei vânătoare mari sau mici va avea libertatea de a plodi în păduri, lunci sau corciuri fazani, de a vâna iepuri și alte sălbăticiime pe teritoriul său cu câni, întrucât aceasta se va face fără a dăuna pe alți proprietari de pământuri, la din contra proprietarul vânătoarei va fi constrâns să răspundă îndemnizarea.

§ 3.

Porci sălbatici se vor putea ține numai în parcuri închise și bine asigurate contra eruperii. Aflându-se un porc sălbatic afară de parc va fi ertat fiecăruia și la orice timp de a-l împușca ca pe lupi, vulpi sau alte animale răpitoare sau de alta a-l așterne la pământ.

Opunându-se proprietarii de vânătoare sau vânătorii, ei vor fi constrânși să depună o amendă de 25 de galbeni și de a îndemniiza toată paguba pricinuită prin porcul erupt.

§ 4.

Fiecare proprietar de vânătoare este îndreptățit de a se folosi în districtul său chiar și în privința sălbăticiimii trecătoare de dreptul său de vânat și de a prinde sălbăticiimea sau a împușca în tot felul posibil precum i se va fi cu plac.

§ 5.

O sălbătăcime rănită în propriul domeniu de vânat, care trece pe domeniul străin, n-are deci să se urmărească, ci va rămâne proprietatea posesorului de vânătoare unde s-a tras; el va putea dispune asupra ei ca și asupra proprietății proprii.

§ 6.

A pune capcane și rețele și a face capcane de lupi se admite fiecăruia proprietar de vânătoare pe teritoriul său.

Spre evitarea oricărei pagube și nenorociri însă, vor trebui așezate semne, care se vor putea remarca și cunoaște lesne de fiecare.

§ 7.

Unde într-o pădure domeniul de vânat și vrescăritul este proprietatea mai multor părți diferite, va fi totdeauna consult, dacă între ambele părți se va face o convențiune și dacă vrescăritul sau se va răscumpăra de tot de către proprietarul vânătorii sau se va lua în arendă. Voind însă să folosească proprietarul de vânătorii mici însuși vrescăritul, el va fi obligat să se pună în înțelegere cu proprietarul domeniului sau cu vânătorii acestuia, pentru a se exercita comun cu acesta din timp în timp vânătoarea și să se evite astfel paguba în domeniu.

§ 8.

Domeniul și vrescăritul se vor putea, după bunul plac, vinde sau arenda. Însă țărănimea sau burghezimea, căreia prin aceasta i s-ar da numai ocazia de a neglija gospodăritul și industria, va fi exclusă de la aceasta.

Deci și vânătoarele, pe cari le posed ca drept domeniial orașe sau târguri, vor avea să le vândă la licitație oferentului mai bun sau le vor arenda din când în când, la care licitații față de ceia cari au obținut vânătoare ca cei mai buni ofertanți, nu vor putea încăpe dreptul de substituire.

§ 9.

Fiecare este îndreptățit de a folosi pădurea și fânețele sale conform existentei norme despre folosirea pădurilor și nici unui vânător nu i se va admite de a strânge iarbă pe revirele împărătești, de a paște vitele sau de a-și însuși lemnele uscate.

§ 10.

În privința mânărei vitelor în păduri și lunci va rămânea la aceea ce s-a prescris în această privință în legile silvice. Pentru strângerea uscăturilor însă vor designa pădurarii boerești supușilor sârmani pădurile și vor fixa în săptămână câteva zile, afară de cari nu numai că nu se va admite strângerea uscăturilor, ci nici nu se va suferi nimenea sub acest pretext în pădure

§ 11.

Oficiile cercuale vor băga de seamă ca proprietarii de vânătoare să nu plodească sălbătăcimea în dauna culturii generale și au să constrângă fără cruțare conform normelor existente pe aceia la care vor observa o prea mare înmulțire a sălbătăcimii, de a reduce amăsurat starea sălbătăcimii.

§ 12.

Fiecare proprietar de pământuri este obligat de a scuti locurile sale, fie că se află ele în sau afară de păduri sau lunci, precum și pădurile și luncile sale prin zaplazuri și garduri de orice înălțime sau prin șanțuri săpate contra năvălirii sălbătăcimii și a daunei rezultate din aceasta.

Însă atari zaplazuri și șanțuri n-au să fie întocmite pentru prinderea sălbătăcimii. În regiuni de pe lângă ape trebuie să se facă porțițe în zaplazuri sau garduri tot la 500 de pași, ca la inundări să se poată scăpa sălbătăcimea prin aceasta.

§ 13.

Fiecare este îndreptățit să depărteze în orice fel sălbătăcimea de pe ogoarele, fânațele și vinațele sale. Daunându-se la un atare prilej sălbătăcimea prin sărituri sau trecându-se chiar, proprietarul vânătoarei nu este îndreptățit să ceară pentru aceasta o îndemnizare.

§ 14.

Pe semănături, pământuri semănate de orice fel și înaintea străngerii strugurilor pe vinațe, nu este iertat, nici proprietarului de vânat nici vânătorilor, de a vâna sub orice pretext sau de a urmări cu un căpău, chiar nici sub pretextul de a căuta ouă și cuiburi de fazani și pătumichi.

Încălcând un proprietar de vânătoare această oprire, el se va pedepsi cu 25 galbeni, pe cari îi va încasa oficiul cercual și-i va da aceluia pe al căruia pământ s-a comis contravențiunea.

Vânătorii comuni însă au să se pedepsească cu arest de 3 zile la primăria comunală.

§ 15.

Toate daunele de sălbătăcime, săvârșindu-se ele pe vânătorii erariale sau private, pe cereale, în vinațe sau pe pomete, trebuie să se îndemnizeze sudiților conform daunei suferite imediat în natură sau în bani.

Deci toate asemenea pagube vor avea să se denunțe autorității în timpul când ele încă vor fi vizibile și se vor putea aprecia. Autoritatea va prețui apoi paguba prin bărbați nepărtinitori din aceeași comună sau din comuna învecinată; pentru conspectarea a

La această conspectare, oficiul cercual are să coopteze la vânătoriile erariale pe proximal vânător împărătesc, la vânătoriile private pe proximal vânător boeresc al acestui district, va fixa paguba și va constrânge pe aceia ce au s-o îndemniceze la plată.

§ 16.

În genere, vânător n-are să împedece, ca spre promovarea culturii pământului fiecare, care posedă locuri pe domeniul de vânat domnesc sau privat, să le poată neconturbat folosi, deci să poată rădica pe acestea case de locuit și de economie, să poată curăți fânațele de buruiene și spini, să le poată cosi fără orice împedicare și să pască la timp anumit vitele sale pe ele.

Numai la aceasta folosire a pământului n-are să se încalce nici legile silvice, nici legile siguranței polițiale.

Deci având a se ridica colibe, case sau alte edificii în lunci, păduri sau alte cătune depărtate de sate, va trebui ori și când cerută încuviințarea conform normelor deja existente de la oficiul cercual.

§ 17.

Însă și proprietarii vânătoriilor au să se ocrotească contra tuturor alterărilor drepturilor lor și fiind periculoasă în multe privințe braconeria și vânător corsară chiar și siguranței publice, ele vor trebui combătute în tot chipul.

În acest scop se vor putea împușca câinii cari vânează într-o pădure sau pe câmp de către proprietarul vânătoriei. Numai sub aceasta nu se înțeleg câinii pe cari păzitorii îi pot ține spre alungarea sălbătăcimii.

§ 18.

Nime n-are să se pripească pe o vânătorie străină afară pe șosea sau pe cărare cu trecerea, cu o pușcă, un capcan sau cu un căpău.

Culpabilii se vor aresta și pedepsi.

§ 19.

Cine va afla o sălbătăciune care s-a străpuns sau s-a daunat singură și se trece, el nu-și va putea-o însuși, ci va denunța aceasta proprietarului vânătoriei.

§ 20.

În genere, se va considera ca furt prinderea sau împușcarea sălbătăcimii de orice soi, ca și înstrăinarea ori-căreia altei proprietăți (averi).

Braconierii se vor considera deci ca alții furi, se vor trata de judecătorii conform legilor penale și se vor pedepsi după cum va fi valoarea sălbătăcimii furate, de câte ori s-a repetit crima sau câte violențe s-au comis sau câtă pagubă s-a pricinuit la aceasta.

Acei braconieri însă, care nu-și fac astfel o meserie, ci sunt prinși o dată sau de două ori asupra faptului, și cari au împușcat numai specii mai mici de vânat, se vor pedepsi de

§ 21.

Cine se va dovedi de a fi ascuns un braconier cunoscut lui sau de a-i fi dat căpătâiu, se va aresta ca și braconierul însuși și se va preda judecătoriei.

§ 22.

Asemenea se va pedepsi acela care cu știință a cumpărat carne de sălbăticiune de la un braconier și se va dovedi în această privință.

§ 23.

Cine însă va descoperi pe un braconier, va primi 12 florini drept remunerație, pe cari va avea să-i plătească proprietarul vânătoarei.

§ 24.

Cel ce va prinde și pe un braconier va primi 25 florini ca remunerație, care taglie asemenea va plăti-o proprietarul vânătoarei; lor însă li se vor cuveni și amenzile dictate încălcărilor legilor de vânat în districtul lor. La țărani însă nu vor încăpea amende, ci numai bătaie.

§ 25.

Nesupunându-se pe o vânătoare un braconier înarmat la provocarea vânătorilor și se va opune, ei vor putea împușca în el în scopul salvării lor proprii.

§ 26.

De alta se obligă toate autoritățile de a explora ca furi, a aresta și a preda judecătoriei pe aceia cari pândesc neautorizați sălbăticiuni, o prind sau o împușcă.

§ 27.

Fiind prepus motivat că s-a culcat o sălbătăcime în mod inadmis, proprietarii vânătoarelor se autorizează de a se adresa către autoritatea locală sau către primar, ca acesta să facă spre aflarea a *corpus delicti* eventual necesarele reviziuni în case. Proprietarilor de vânătorii însă le este oprit de a face propriu o vizitare, fie singuri sau prin vânătorii lor.

§ 28.

Proprietarii de vânătorii vor fi supuși în această calitate și în cazurile care se referă la prezenta lege de vânat, oficiilor cercuale, în cazurile justițiare însă oficiului judiciar ordinar.

§ 29.

În genere, însă, vor veghea asupra observării acestei legi de vânat guvernul, oficiile cercuale, autoritățile și vornicii și vor pedepsi pe culpabili conform împrejurărilor concrete

§ 30.

Deci nici oficiul nostru vânătoresc nu va mai exercita pe viitor nicio jurisdicțiune asupra vânătorilor private, ci vor purta numai controla supremă asupra tuturor vânătorilor noștri și asupra vânătoarelor și vor griji la aceasta pentru exacta observare a legilor de vânat.

Jagdwesen- und recht in der Bukowina (1786–1900)*

(Zusammenfassung)

Das Jagdrecht und die Jagdordnung bilden die Hauptbedingungen für jede Jagdtätigkeit und sind für das Feststellen der Rolle und Wichtigkeit des Jagdwesens, sowie für das Kennenlernen des Geistes einer Epoche von Bedeutung.

Unter der österreichischen Verwaltung steigert das Interesse an der Jagd in der Bukowina: es werden die ersten Vorschriften hinsichtlich des Wildschützens angenommen und man wird von der wirtschaftlichen Bedeutung der Jagd bewusst. Am 28. Februar 1786 tritt unter Josef II. die erste österreichische Jagd- und Wilschützenordnung in Kraft, die bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts in der Bukowina gültig bleibt.

Nach der Revolution vom Jahre 1848 wurden mehrere kaiserliche Patente, Ministerialverordnungen und Landesgesetze erlassen, dadurch das Jagdrecht, den Gebrauch der Jagdwaffen, die Überwachung der Jagdgebiete durch ein Jagdpersonal, die Schonzeit des Wildes, die Einführung der Jagdkarten, die Bedingungen des Wildhandels u. a. festgesetzt wurden.

Im 19. Jahrhundert wurden in den über 586 Jagdgebieten große Treibjagden gegen Hoch- und Rehwild besonders im Herbst veranstaltet, an denen bekannte Persönlichkeiten aus Deutschland, England usw. teilnahmen.

Franz Josef, der selbst als leidenschaftlicher Jäger bekannt war, nahm an den in den Wäldern um Radautz im Oktober 1851 und im Juli 1855 organisierten Jagden teil.

* Traducere